

Довгаленко Н.А.
методист
ДНЗ №1 «Берізка»
м. Радомишль,
наук. керівник:
доц. Тарнавська Н.П.

Створення умов для пізнавального розвитку і фізичного здоров'я дітей дошкільного віку.

Дошкільне дитинство – це надзвичайно особливий вік, коли дитина відкриває для себе світ в різних видах діяльності, в цей період життя важливо навчити дитину успішно використовувати інформацію. Кожна дитина по-своєму входить в період «чомучки» і по – своєму його переживає тому всі компоненти життєдіяльності дитини впливають на подальший розвиток її пізнавальної активності.

Одне з головних завдань дошкільного навчального закладу – це вдала організація навчально-виховного процесу, завдяки якому буде розвиватися працездатність дошкільників і буде зміцнюватись їх здоров'я.

Дошкільна освіта і виховання здійснюються у родині та дошкільних навчальних закладах у взаємодії з різними соціальними інститутами і має на меті забезпечення фізичного, психічного здоров'я дітей, їх всебічного розвитку, набуття життєвого досвіду, вироблення умінь, навичок, необхідних для подальшого навчання[2].

У Базовому компоненті дошкільної освіти, йдеться про те, що дитина повинна «мати уявлення про пізнавальну активність у власному розвитку, цікавитися особливостями свого сприймання, пам'яті уяви, мислення; володіти початковими формами дослідництва, експериментування, елементарно вивчати світ» [1].

Мета статті: теоретико-методичне вивчення пізнавального розвитку і фізичного здоров'я дошкільників як засобу розвитку особистості дитини та ролі вихователя в педпроцесі ДНЗ.

На сучасному етапі проблеми збереження здоров'я дітей набувають особливої уваги. Пізнавальна інформація яку отримують дошкільники постійно зростає, відповідно зростає і розумове і психологічне навантаження. А це призводить дитину до перевтоми і внаслідок цього погіршення стану здоров'я.

Пізнавальний розвиток – це спостереження за об'єктом, організація екскурсій і дозвіль, проблемні запитання до дітей під час бесіди, цікаві розповіді вихователя, дидактичні, рухливі, сюжетно-рольові, театралізовані ігри, пошуково-дослідницька діяльність дітей. Пізнавальний розвиток дітей – це складний феномен, що передбачає розвиток пізнавальних процесів (сприйняття, мислення, пам'яті, уваги, уяви), які є різними формами орієнтування дитини в соціумі, в собі самій і регулюють її діяльність [3]. Пізнавальний розвиток забезпечується розумовими операціями - аналізу та синтезу, узагальнення, порівняння, класифікації.

Фізичний розвиток – це процес зміни морфологічних і функціональних ознак організму, основою якого є біологічні процеси, зумовлені спадковими генетичними факторами, умовами зовнішнього середовища і виховання [6]. Бесіди про безпеку життєдіяльності дітей, праця, загартовування організму, прищеплення культурно-гігієнічних навичок м'язово-рухова діяльність – це реалізація завдань фізичного виховання дошкільників.

Чинники, які спричиняють фізичне виснаження дітей дошкільного віку:

- 1.Порушення режиму дня.
- 2.Розумове навантаження.
- 3.Перевантаження різними видами діяльності.
- 4.Надмірне перебування біля телевізора, комп'ютера.
- 5.Недостатня фізична активність.
- 6.Незбалансоване харчування.

Освітні завдання з розділу «Пізнавальний розвиток».

- формувати позитивне ставлення до світу на основі емоційно – чуттєвого досвіду;
- розширювати пізнання дитиною навколишнього довкілля та усвідомлювати себе в ньому;
- сприяти розвитку самостійної пізнавальної активності дитини;
- цілеспрямовано розвивати пізнавальні процеси за допомогою ігор та вправ, використовуючи розумові операції в процесі пізнання світу;
- розвивати пізнавальні здібності дитини, вміння аналізувати різні явища і події, зіставляти їх, узагальнювати, робити висновки, висувати власну думку.

Більшу частину дня сучасна дитина проводить у дошкільному навчальному закладі, тому вихователь має створити сприятливі умови для стимулювання і спрямування пізнавального розвитку особистості, здоров'язберігаюче і пізнавальне середовище це є життєвою необхідністю для дитини – ознайомлення з соціумом. І з цією метою слід удосконалювати здоров'язберігаючі технології, шукати ефективні способи, що мають як пізнавальний так і здоровий спосіб життя дошкільника. Починати слід з розвивального середовища в дошкільному навчальному закладі важливо усвідомити і спрямувати всі сили на процеси фізичного виховання та пізнавального розвитку дітей, щоб вони були поєднані з розумовим, морально-етичним, естетичним розвитком. Розвиток пізнавальної активності вимагає широкого життєвого простору, включення в різні види діяльності, достатньої свободи дій. Повинні бути керівництво дорослого пошуками, спробами дитини, вміння взаємодіяти, спрямовувати та підтримувати.

Аналізуючи умови Радомишльського дошкільного навчального закладу №1 «Берізка» можна зробити висновок, що вихователі впроваджують різноманітні оздоровчі та профілактичні технології інноваційного та здоров'язберігаючого характеру, враховують індивідуальні особливості дитини.

Микола Єфіменко наголошував: «Головна майстерність вихователя в тому, що підтримувати протягом усього заняття, «ігровий прошарок» необхідної товщини, залучаючи дітей до гри, розгортаючи сюжет, ведучи їх за собою у світ казки, фантазії ігрового дійства». В умовах дошкільного навчального закладу «Берізка» педагоги використовують ігрову терапію, казкотерапію, арттерапію, сміхотерапію, музичну терапію, кольоротерапію - це поліпшує психічний стан дитини, сприяє пізнавальному та фізичному розвитку дитини. Використовуючи ці форми та методи роботи з дітьми педагоги розвивають їх здібності, та долають психологічні і фізичні проблеми. Під час ігрових занять з фізкультури вихователі використовують відомих дітям казкових персонажів, які дають їм завдання, які разом з дітьми долають перешкоди, допомагають, а саме головне, вони граються з дітьми. Наприклад «Коза та семеро козенят», «Подорож у чарівну країну», «Гуси - лебеді».

Запропоновані завдання, ігри та вправи сприяють розвитку мислення та мовлення дітей, удосконаленню сприймання, уваги, пам'яті, забезпечують пізнавальну активність, стійкий інтерес до діяльності. Адже коли дитина грається вона не усвідомлює, що навчається пізнає для себе щось нове важливе для її життя, дитина не передбачає, що шукає різні варіанти, досліджує, радіє відкриттю, успішному розв'язанню завдання. Навчати потрібно граючись, а гратись потрібно залюбки тоді буде результат. Важливою умовою організації пізнавальної діяльності є пробудження ігрового інтересу в процесі фізичного розвитку - рухливі ігри «Звідки дзвін», «Знайди свій будинок», «День і ніч». Орієнтація у просторі, коли діти розрізняють розташування предметів (вгорі, внизу, позаду, посередині) в іграх - «Доручення», «Подорож», «Бігає, лігає, повзає, стрибає». Логіко-математичний розвиток в іграх – «Живе лото», «Незвичні класики», «Лабіринт», «Шашки на підлозі», «Склади пазл», «Якої іграшки не стало», «Східці», «Третій зайвий».

Підвищення пізнавальної активності сприяє валеологічне виховання дітей дошкільного віку – формування в них знань про основи здоров'я та безпеку життєдіяльності, формування вміння і навичок поведінки щодо збереження здоров'я, життя та безпеки особистості в середовищі проживання. Екологічне виховання - це цілеспрямований процес залучення дітей до природних цінностей, формування

відповідних моральних якостей, навичок і звичок. Цьому сприяють такі ігрові вправи - квіти розкривають свої пелюстки; складись як їжачок; хмаринки рухаються по небу; качечки шукають свою маму; «Що змінилося», «Що росте в лісі». Морально - етичний розвиток – «Ниточка дружби»: сердечний уклін друзям, салют дружби, зустріч з другом, «Моя родина» - усмішкою з матусею поділись; естетичний розвиток - «Веселе кольорове брязкальце», «Чарівні червоні кубики», «Гарна хустинка».

Значний вплив мають рухливі ігри на формування пізнавальної активності дітей. Свої дії діти підпорядковують правилам. Завдяки правилам діти спочатку ознайомлюються із завданням, потім міркують, що і як потрібно зробити. Наприклад, дитині спочатку кажуть: «Добіжи до червоного прапора». Потім показують, як бігти: бігти потрібно тільки по вузькій стежці або, не можна вибігати за межі стежки. Правила регулюють поведінку, сприяють вихованню дисципліни відповідальності за конкретні вчинки, виховують товариськість, спільний інтерес, викликаний грою, об'єднує дітей в дружній колектив.

Рухливі, яскраво оформлені ігри, позитивно впливають на естетичне виховання і роблять ігрову діяльність більш захоплюючою, цікавою, змістовною. В основу сюжетних рухливих ігор покладено життєвий досвід дитини, її уявлення про навколишній світ (дії людей, тварин, птахів), як стрибає зайчик, як він ховається від лисички, як дзьобає зернятка пташечка, а потім під час гри відтворюють рухи характерні для чого чи іншого образу. Більшість сюжетних ігор – колективні, і дитина привчається в них погоджувати свої дії з іншими, діяти організовано. Важливий момент у проведінні гри - вибір ведучого. Вибір ведучого має важливе виховне значення: сприяє активності, формує організаторські навички. Вибрати ведучого можна завдяки лічилці:

Ляльки дві і ведмежатко,
Круглий м'ячик і зайчатко –
Порахуй, будь – ласка, ти!
Раз, два, три, чотири, п'ять –
Будеш ти нас всіх шукать!

Дитина здатна зрозуміти набагато глибше ніж уявляють дорослі, тому вони відповідальні за широту її пізнавальних горизонтів. Дитина любить коли її слухають, поважають, з нею рухаються. Уважність спритність приносить надзвичайне емоційне задоволення і в командній, і в індивідуальній організації пізнавальної гри. Йдеться передусім про характер, спрямованість завдань, вправ, ігор, які педагог може запропонувати дітям. Цінність гри полягає в тому, що викликає радісні переживання, задоволення, життєрадісність, активність, позитивно впливає на нервову систему. Веселий сміх, бадьорий настрій під час ігор - запорука доброго здоров'я. І. П. Павлов писав: «Радість, роблячи вас чутливими до кожного прояву життя, до кожного враження буття, - однаково як до фізичного так і до морального, розвиває зміцнює тіло».

На нашу думку, активізація пізнавальної активності та розумового розвитку дітей дошкільного віку без шкоди для здоров'я, може відбуватися за таких умов:

- навчання має організовуватися в ігровій формі, без примусу та надмірного застосування теоретичного матеріалу;
- навчальне завдання необхідно вирішувати не тільки під час фронтальних (групових) занять, а й під час рухливих ігор, розваг, екскурсій, подорожей;
- у дітей дошкільного віку необхідно формувати знання про те, що зміна видів діяльності знімає втому, тому корисно багато рухатися, розважатися, бути веселим та не нудьгувати;
- підвищувати пізнавальну активність дітей необхідно постійно розширюючи їх кругозір, оптимізуючи розвиваюче середовище – організувати цікаві спостереження, пошуково-дослідницьку діяльність, піші переходи, змагання, заняття на природі.

Висновок. Змістовне наповнення освітньої роботи з дітьми допоможуть націлити педагогів на розвиток дітей, тому вихователі повинні творчо підходити до вибору методів і прийомів роботи. Особливу увагу слід приділяти ігровій діяльності – провідному виду діяльності для всього дошкільного дитинства, засобу розвитку пізнавальної діяльності дітей.

Список використаних джерел та літератури.

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богінч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. - К.: Видавництво, 2012. -26 с.
2. Білан О. І., Возна Л. М., Максименко О. Л., Овчаренко Л. Р., Руханська Л. С., Самсін В. Р. Програма розвитку дитини дошкільного віку "Українське дошкілля" / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. - Тернопіль: Мандрівець, 2013. - 264 с.
3. Жорник О. Формування пізнавальної діяльності учнів у процесі спільної ігрової діяльності. // Рідна школа. – 2000. – №3.– С. 37–39
4. Кирюшина Т. В. Програма роботи по системі М. Монтесорі гуртка «Умілі ручки» для дітей 2 - 6 років: Навчально-методичний посібник - СПб.: ТОВ Видавництво «ДИТИНСТВО - ПРЕС», 2009. - 80с.
5. Михайлова З. А., Т. І. Бабаєва, Л. М. Кларін, З. А. Серова. Розвиток пізнавально-дослідницьких умінь у старших дошкільників. Санкт-Петербург, Дитинство-прес, 2012. - 160с.
6. Осокіна Т.И. Физическая культура в детском саду. - М., 1986. – 216 с.
7. Сазонова А.В. Загальнотеоретичні основи природничо-математичної освіти дітей дошкільного віку. Навчальний посібник для студентів спеціальності «Дошкільна освіта» - К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. - 248 с.